

Enskild motion

Motion till riksdagen 2016/17:1461

av **Hans Wallmark (M)**

Forskningsinsatser Sverige–Stasi–DDR

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om initierandet av ett oberoende forskningsprojekt för en eller flera institutioner om DDR-regimens relationer med Sverige fram till Berlinmurens fall och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I tidigare sammanhang har jag och andra väckt motioner och framfört önskemål om en bättre genomlysning av de mörka och skumma delar av svensk historia som utgörs av Stasis verksamhet i vårt land. Forskare som Birgitta Almgren har gjort storartade insatser för att bringa både sanning och sans till den svenska debatten.

Sedan ungefär ett år tillbaka finns nu ett särskilt fokus riktat mot Svenska kyrkan sedan en präst och tidigare kyrkoherde avslöjats vara en av de mer aktiva Stasiinformatörerna i landet. På sina håll initieras nu forskning och granskning inom kyrkan. För en tid sedan publicerades ett öppet brev undertecknat av några av dem som fängslats och förföljts av DDR-regimen då de fångats in med hjälp av information från Sverige. De framförde en vädjan om förklaring.

Professor Birgitta Almgren har med sina böcker och artiklar försökt teckna konturerna av diktaturens mekanismer. Hon kom under 2009 och 2011 ut med två genomarbetade böcker om den östtyska säkerhetstjänsten Stasi i Sverige som visar på kontaktvägar och hur människor inom en mängd samhällssektorer låtit sig påverkas. Inte minst skolan och kulturen användes som DDR-statens spjutspetsar. Den senare volymen bygger på uppgifter hon fått tillgång till efter en dom i regeringsrätten, dock med kraftiga inskränkningar och begränsningar. Det handlar om ett viktigt arbete utfört av henne.

DDR-statens påverkan och infiltration är något gemensamt för Norden. Det handlar om vår nutidshistoria. Av flera skäl är det också viktigt att forskarna i de olika länderna har tillgång till både egna arkiv och dem i grannländerna. Den svenska regeringen har också lagt fram en vitbok som varit föremål för kammardebatt.

I grunden finns det åtminstone fyra goda skäl till öppenhet:

Det handlar om att nu levande som pekats ut skall kunna tillbakavisa lögn.

Det skapar en möjlighet att sätta saker i sitt rätta sammanhang ifall man som informatör kan förklara att det fanns påtryckningar, ideologisk förvillelse eller annat bakom agerandet.

Det gör det möjligt att söka försoning med offer vars karriärer kan ha krossats eller som hamnat i fängelse.

Ytterst och viktigast handlar det om att sanningen alltid har företräde framför lögnen.

Den 27 september 2011 avslutades en konferens i Visby med nordiska forskare som ägnar sig åt Stasi. Där antogs ett manifest med följande lydelse:

Den östtyska säkerhetstjänsten Stasis verksamhet i de nordiska länderna är historia. Det handlar om nutidshistoria och en viktig del av den internationella politiken.

Under de senaste 20 åren har detta övervägande varit föremål för undersökande journalistik. Långsamt har forskningsintresset ökat från historikers och statsvetares sida. Men forskning om DDR:s underrättelsetjänsts verksamhet bör vara en fast beståndsdel i vår europeiska historia. Men så långt har vi ännu inte kommit.

Fri och oberoende forskning kan ta vid där de rättsliga processerna inte når. Ett oberoende forskningsprojekt borde initieras från Utbildningsdepartementets sida där någon eller några institutioner tilldelas resurser och ges i uppdrag att brett och förutsättningslöst granska DDR-regimens förhållande och försök till påverkan i Sverige från 1950–60-talet fram till Berlinmurens fall.

Hans Wallmark (M)